

วิเคราะห์ความมีอยู่ของประสบการณ์นิยม An Analysis of the Existence of Empiricism

ว่าที่ร้อยเอกสัญญา กลัดงาม

Acting Capt.Sanya Klund-ngam

นักวิชาการอิสระ

Independent Scholar

พูนศักดิ์ กมล

Poonsak Kamol

วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Chaiyaphum Buddhist College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

E-Mail: sanya.eng089@gmail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 26 มกราคม 2568

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 29 มิถุนายน 2568

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 29 มิถุนายน 2568

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งศึกษาหลักแนวคิดของประสบการณ์นิยมในฐานะที่เป็นรากฐานสำคัญของการเกิดความรู้ในมนุษย์ โดยเน้นว่าประสบการณ์ที่ได้รับผ่านประสาทสัมผัส เช่น การเห็น การได้ยิน และการสัมผัส เป็นแหล่งที่มาหลักของความรู้ แทนที่จะเป็นเหตุผลนามธรรมหรือความรู้ที่ติดตัวมาแต่กำเนิด แนวคิดประสบการณ์นิยมเป็นแกนสำคัญของวิธีการทางวิทยาศาสตร์ โดยเน้นการสังเกต การทดลอง และการใช้เหตุผลแบบอุปนัยเพื่อสรุปจากสิ่งเฉพาะสู่สิ่งทั่วไป บทความยังวิเคราะห์ถึงผลกระทบของแนวคิดนี้ที่มีต่อการพัฒนาองค์ความรู้ในสาขาวิทยาศาสตร์ จิตวิทยา สังคมศาสตร์ และการศึกษา ซึ่งเน้นการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงมากกว่าทฤษฎีล้วน ๆ

คำสำคัญ: ประสบการณ์นิยม, ความรู้, วิธีการทางวิทยาศาสตร์

Abstract

This article aims to examine the core principles of empiricism as a fundamental basis of human knowledge. It emphasizes that knowledge arises primarily from sensory experiences—such as seeing, hearing, and touching—rather than from innate ideas or abstract reasoning. Empiricism plays a central role in the development of scientific

methodology, focusing on observation, experimentation, and inductive reasoning to generalize from specific instances to universal truths. The article also discusses the influence of empiricism on the advancement of modern science, psychology, social sciences, and education, particularly in emphasizing experiential learning over purely theoretical approaches.

Keywords: Empiricism, Knowledge, Scientific Method

1. บทนำ

บ่อเกิดแห่งความรู้ หรือ ญาณวิทยา ภาษาอังกฤษใช้คำว่า Epistemology มีความหมายว่า ทฤษฎีแห่งความรู้ (Theory of Knowledge) ซึ่ง ญาณวิทยา จะอธิบายถึงที่มาของความรู้ แหล่งเกิดของความรู้ ธรรมชาติของความรู้ และเหตุแห่งความรู้ที่แท้จริงการที่มนุษย์เรามีความรู้ขึ้นมาได้นั้นเพราะมนุษย์ “รู้จักการคิด” ซึ่งเป็นคุณสมบัติพิเศษที่แตกต่างจากสัตว์โลกประเภทอื่น เป็นการพยายามคิดเชื่อมโยงเพื่อหาทางสรุปปรากฏการณ์ที่พบเห็น ซึ่งอาจปรากฏในรูปแบบความเชื่อ หรือเป็นความรู้ที่ผ่านการยืนยันทดสอบ ยอมรับ สัจธรรม หรืออภิปราย ซึ่งโดยปกติมนุษย์จะมีวิธีการในการเข้าถึงความรู้ได้ด้วยวิธีต่าง ๆ เช่น การลองผิดลองถูก การรับรู้ด้วยประสบการณ์ผ่านผัสสะทั้ง 6 แบบในกลุ่มประจักษ์นิยม การรับรู้ด้วยการปฏิบัติแบบในกลุ่มปฏิบัตินิยม การรับรู้ได้ด้วยการใช้เหตุผล ใคร่ครวญด้วยสติปัญญาเข้าไปข้างในระบบคิดวิคิด หรือวิธีการรับรู้ด้วยจิตตนิยมหรือการหยั่งรู้ เช่น วิธีการที่เชื่อว่าพระพุทธเจ้าใช้ในการตรัสรู้ เป็นต้น (บุญมี แท่นแก้ว, 2543 : 35-38)

ประสบการณ์นิยม คือแนวคิดที่เชื่อว่าความรู้ทั้งหมดหรือส่วนใหญ่ของเรามาจากประสบการณ์ที่ได้จากการใช้ประสาทสัมผัสทั้งห้า (ตา หู จมูก ลิ้น กาย) กล่าวคือ เราเรียนรู้เกี่ยวกับโลกนี้ผ่านการสัมผัสโดยตรง ไม่ว่าจะเป็นการมองเห็นได้ยิน กลิ่น รส หรือสัมผัส

2. ประวัติความเป็นมาของประสบการณ์นิยม

ประสบการณ์นิยม หรือประจักษ์นิยมเป็นแนวคิดที่ให้ความสำคัญกับประสบการณ์ทางประสาทสัมผัสในการสร้างความรู้ โดยเชื่อว่าความรู้ทั้งหมดของมนุษย์มีต้นกำเนิดมาจากประสบการณ์ที่ได้รับผ่านประสาทสัมผัสทั้งห้า (ตา หู จมูก ลิ้น กาย) แนวคิดนี้มีรากฐานมาอย่างยาวนาน และมีนักปรัชญาหลายท่านที่ได้พัฒนาและขยายความแนวคิดนี้ให้เจริญเติบโตขึ้น ในยุคกรีกโบราณ นักปรัชญาชาวกรีกหลายท่าน เช่น อริสโตเติล ได้ให้ความสำคัญกับประสบการณ์ในการเรียนรู้และการสร้างความรู้ ยุคกลาง แนวคิดประจักษ์นิยมค่อนข้างถูกบดบังด้วยแนวคิดเหตุผลนิยมที่เน้นการใช้เหตุผลในการค้นหาความจริงและยุคฟื้นฟูศิลปวิทยา การตื่นตัวทางวิทยาศาสตร์และการสำรวจโลก ทำให้เกิดการกลับมาสนใจการสังเกตและการทดลอง ซึ่งเป็นพื้นฐานของแนวคิดประจักษ์นิยม

3. นักปรัชญาสำคัญในลัทธิประสบการณ์นิยม

นักปรัชญาสำคัญในลัทธิประสบการณ์นิยม ได้แก่ 1. ฟรานซิส เบคอน นักปรัชญาชาวอังกฤษที่สนับสนุนให้ใช้การทดลองและการสังเกตในการค้นหาความรู้ 2. จอห์น ล็อก นักปรัชญาชาวอังกฤษที่เสนอแนวคิดว่าจิตของมนุษย์เมื่อแรกเกิดเป็นเหมือนกระดานเปล่า ที่รอรับการบันทึกประสบการณ์ต่างๆ และ 3. เดวิด ฮูม นักปรัชญาชาวสกอตแลนด์ที่พัฒนาแนวคิดของล็อกต่อไป โดยเน้นย้ำถึงความสำคัญของการเชื่อมโยงประสบการณ์ต่างๆ เพื่อสร้างความรู้ที่ซับซ้อนขึ้น

4. อิทธิพลของประสบการณ์นิยม

แนวคิดประสบการณ์หรือประจักษ์นิยมมีอิทธิพลอย่างมากต่อการพัฒนาวิทยาศาสตร์สมัยใหม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสาขาฟิสิกส์ เคมี และชีววิทยา นักวิทยาศาสตร์ใช้การทดลองและการสังเกตเพื่อพิสูจน์สมมติฐานและสร้างทฤษฎีใหม่ๆ ขึ้นมา นอกจากนี้ ประจักษ์นิยมยังมีอิทธิพลต่อปรัชญาของจิตวิทยา โดยนักจิตวิทยาพยายามศึกษาพฤติกรรมของมนุษย์ผ่านการสังเกตและการทดลอง

5. หลักการสำคัญของประสบการณ์นิยม

ประสบการณ์เป็นที่มาของความรู้ ความรู้ทั้งหมดของเราเริ่มต้นจากประสบการณ์ที่ได้จากการสัมผัสโลกภายนอกความรู้ที่เชื่อถือได้มาจากการทดลองและสังเกต การทดลองและการสังเกตเป็นวิธีการที่สำคัญในการสร้างความรู้ เพราะเราสามารถตรวจสอบและยืนยันความรู้เหล่านั้นได้โลกภายนอกมีอยู่จริงและสามารถรับรู้ได้ สิ่งต่างๆ ที่อยู่รอบตัวเรา เช่น ต้นไม้ บ้าน หรือดวงอาทิตย์ มีอยู่จริงและเราสามารถรับรู้ได้ผ่านประสาทสัมผัส ข้อจำกัดของประสบการณ์นิยมหรือประจักษ์นิยม คือ 1) ไม่สามารถอธิบายทุกสิ่งได้ ประสบการณ์ทางประสาทสัมผัสไม่สามารถอธิบายปรากฏการณ์บางอย่างได้ เช่น ความคิด ความรู้สึก หรือปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในระดับอะตอม 2) อาจมีอคติเข้ามาเกี่ยวข้อง การตีความประสบการณ์อาจได้รับอิทธิพลจากอคติส่วนบุคคล 3) ไม่สามารถพิสูจน์ความรู้ที่เป็นนามธรรมได้ ความรู้บางอย่าง เช่น คณิตศาสตร์ หรือปรัชญา อาจไม่สามารถพิสูจน์ได้โดยตรงจากประสบการณ์ ฉะนั้นประจักษ์นิยมเป็นแนวคิดที่สำคัญในการศึกษาความรู้และมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาวิทยาศาสตร์ แม้จะมีข้อจำกัดบางประการ แต่ประจักษ์นิยมก็ยังคงเป็นเครื่องมือที่มีประโยชน์ในการแสวงหาความรู้และเข้าใจโลกใบนี้

6. ความรู้เกิดจากประสบการณ์ตามแนวประจักษ์นิยม

ประจักษ์นิยมเป็นแนวคิดที่เชื่อว่าความรู้ทั้งหมดมีต้นกำเนิดมาจากการสัมผัสทางประสาทสัมผัส นักปราชญ์หลายท่านได้ให้ความหมายและอธิบายแนวคิดนี้แตกต่างกันไป

ศ. ศิวรักษ์ เห็นว่าความรู้เกิดจากการสัมผัสโลกภายนอกผ่านประสาทสัมผัสทั้งห้า ปฏิเสธความคิดที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ และเชื่อว่าเหตุผลสำคัญต่อการสร้างความรู้ก็จริง แต่ต้องอาศัยประสบการณ์เป็นพื้นฐาน (ศ. ศิวรักษ์, 2517 :หน้า 61-62)

เจษฎา ทองรุ่งโรจน์ เน้นย้ำว่าความรู้ที่แท้จริงมาจากการทดลองและการสังเกตโดยตรง ไม่เชื่อในความรู้ที่ไม่ได้มาจากประสบการณ์ (เจษฎา ทองรุ่งโรจน์, 2547 :หน้า 63)

จอห์น ล็อก กล่าวว่าประสบการณ์เป็นจุดเริ่มต้นของความรู้ แต่กระบวนการรับรู้ภายในก็มี ความสำคัญ โดยเฉพาะจิตภาพ (Idea) ซึ่งเป็นตัวแทนของสิ่งที่เรารับรู้ เช่น เมื่อเราเห็นดอกไม้ สิ่งที่เราได้รับรู้ จริงๆ คือจิตภาพของดอกไม้ ไม่ใช่ดอกไม้ตัวจริง (ชัยวัฒน์ อัดพัฒน, 2555 หน้า: 120-122)

ประสบการณ์นิยม หรือประจักษ์นิยมเป็นแนวคิดที่มุ่งเน้นการศึกษาโลกภายนอกผ่านการสังเกตและ ทดลอง แม้จะมีข้อดีในการให้ความสำคัญกับหลักฐาน แต่ก็มีข้อจำกัดในการอธิบายปรากฏการณ์บางอย่างที่ไม่ อาจพิสูจน์ได้โดยตรง

7. ประจักษ์นิยมในทัศนะของจอห์น ล็อก

ล็อก (John Locke) เกิดเมื่อ 29 สิงหาคม พ.ศ. 2175 นักปรัชญาชาวอังกฤษหนึ่งในผู้ก่อตั้ง ปรัชญา สำนักประสบการณ์นิยม (Empiricism) เกิดที่เมืองซอมเมอร์เซตต์ (Somerset) ทางตะวันตกเฉียงใต้ของอังกฤษ บิดาเป็นทนายความล็อกได้เรียนหนังสือที่โรงเรียนของชนชั้นสูงที่กรุงลอนดอนและจบแพทย์จาก มหาวิทยาลัยอ็อกซ์ฟอร์ด เริ่มทำงานวิจัยทางการแพทย์ร่วมกับ เอิร์ล แห่ง ชาฟท์สเบอรี (Anthony Ashley-Cooper, 1st Earl of Shaftesbury) (พระมหาจิณกมล อภิตโน. 2564, หน้า 82)

8. แนวคิดสำคัญของจอห์น ล็อก

ล็อกเป็นนักปรัชญาคนสำคัญแห่งสำนัก “ประสบการณ์นิยม” หรือ“ประจักษ์นิยม” ซึ่งเชื่อว่าความรู้ ทุกอย่างจะต้องได้มาจากประสบการณ์ เขาบอกว่าจิตของเด็กเกิดใหม่เปรียบเสมือน “กระดานที่ยังว่างเปล่า” (“blank slate” หรือ “tabula rasa”) จนกว่าประสบการณ์จะได้บันทึกอะไรลงไป

ความคิดของล็อกมีอิทธิพลอย่างมากต่อพัฒนาการของ ญาณวิทยา ปรัชญาการเมือง กฎหมาย การ ปฏิวัติอเมริกัน และเป็นพื้นฐานของกฎหมายอเมริกัน นับว่าล็อก เป็นนักปรัชญาที่มีอิทธิพลมากที่สุดแห่งยุค แสงสว่างทางปัญญา (Enlightenment) ล็อกเสียชีวิตในวันที่ 28 ตุลาคม 2247

ล็อก นำเสนอแนวความคิดเกี่ยวกับเรื่อง Trust ซึ่งมีอิทธิพลต่อหลักการของระบอบประชาธิปไตยมาก และถูกนำไปใช้ในคำประกาศเอกราชหรือหลักการปกครองของสหรัฐฯ เรียกว่า Pure Lock เพราะได้รับ อิทธิพลจากแนวคิดของ ล็อก มาก มีแนวความคิดที่สำคัญ ดังนี้

1. สภาวะธรรมชาติ เป็นสภาวะทางธรรมชาติโดยสมบูรณ์ เป็นสภาวะแห่งความเสมอภาค เพราะไม่มี กฎเกณฑ์ หรือกติกาที่จะมากำหนด หรือจำกัดเสรีภาพ
2. สภาวะธรรมชาติ มีข้อบกพร่อง 3 ประการ คือ ไม่มีกฎหมาย ไม่มีตุลาการ ไม่มีอำนาจบริหาร
3. มนุษย์ต้องได้รับความยุติธรรมในการใช้สิทธิทางธรรมชาติ ล็อก จึงเสนอให้ประชาชนทำสัญญา ประชาคมร่วมกัน
4. โดยยอมสละเสรีภาพทางธรรมชาติบางประการ เพื่อสร้างประชาคมการเมืองที่สามารถใช้กฎหมาย ค้ำครองสิทธิ เสรีภาพ ของประชาชนอย่างเสมอภาค

5. ประชาคมการเมืองที่ตั้งขึ้น มีลักษณะเหมือน “ทรัสต์” หรือบริษัทผู้ถือหุ้นเป็นผู้ถือหุ้นมีอำนาจถอดถอนผู้บริหารชุดนี้ออกได้ และเลือกตั้งชุดใหม่เข้าไปบริหารแทนด้วยหลักการนี้ให้ประชาคมการเมืองมีลักษณะเหมือน Trust คือ ประชาชนเป็นผู้เลือกตั้งผู้แทนเข้ามาทำหน้าที่ปกครองโดยแบ่งเป็นเขตเลือกตั้ง ซึ่งแต่ละเขตเป็นผู้เลือกผู้แทนเข้ามา และแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ ฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร และฝ่ายตุลาการ โดยทั้ง 3 ฝ่ายเป็นอิสระจากกัน และให้นิติบัญญัติมีอำนาจสูงสุด (Supreme Power) ฝ่ายบริหาร ต้อง บริหารตามที่กฎหมายกำหนด

6. ล็อก แยกให้เห็นว่ารัฐเป็นเป็นเรื่องส่วนรวม และศาสนาเป็นเรื่องส่วนบุคคล ในอดีตยุคหนึ่งของตะวันตกศาสนจักรยิ่งใหญ่ ใครจะเป็นกษัตริย์ต้องได้รับความเห็นชอบจากศาสนจักร ล็อกเห็นว่าทั้งศาสนจักร และอาณาจักรไม่ควรแทรกแซงกันและกัน ศาสนาเป็นเรื่องของสิทธิส่วนบุคคล แต่ในเรื่องของรัฐหรือการเมืองนั้น ล็อก เห็นว่าเป็นเรื่องที่ประชาชนต้องรับผิดชอบร่วมกัน ดังนั้น ประชาชนต้องเข้าไปมีส่วนร่วม

จอห์น ล็อก เป็นนักปรัชญาชาวอังกฤษที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาทฤษฎีเกี่ยวกับความรู้ สังคม และการเมือง แนวคิดของเขาได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางและมีอิทธิพลต่อการพัฒนาระบบการปกครองในหลายประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสหรัฐอเมริกา สำหรับแนวคิดของล็อกในเรื่องประสบการณ์นิยม (Empiricism) ล็อกเชื่อว่าความรู้ทั้งหมดของมนุษย์มาจากประสบการณ์ที่ได้รับผ่านประสาทสัมผัส ล็อกเปรียบเทียบจิตของมนุษย์เมื่อแรกเกิดเปรียบเสมือนกระดานเปล่า (tabula rasa) ที่ยังไม่มีอะไรบันทึกอยู่เลย ความรู้ ความคิด และความเชื่อต่างๆ ที่เรามี เกิดขึ้นจากการที่เราได้รับประสบการณ์ต่าง ๆ เข้ามาสัมผัส แล้วนำมาประมวลผลในจิตใจของเรา

ล็อกแบ่งประสบการณ์ออกเป็น 2 ประเภทหลัก คือ

1. ประสบการณ์ทางความรู้สึก (Sensation) เกิดจากการที่ประสาทสัมผัสรับรู้สิ่งต่างๆ จากโลกภายนอก เช่น การเห็นสี การได้ยินเสียง การสัมผัสความร้อน

2. ประสบการณ์ทางความคิด (Reflection) เกิดจากการที่จิตใจของเราทำการประมวลผลข้อมูลที่ได้รับจากประสบการณ์ทางความรู้สึก เช่น การเปรียบเทียบ การวิเคราะห์ การสรุป

แนวคิดประจักษ์นิยมของจอห์น ล็อก เป็นแนวคิดที่เน้นความสำคัญของประสบการณ์ในการสร้างความรู้ ล็อกเชื่อว่าจิตของมนุษย์เป็นเหมือนกระดานเปล่าที่รอรับการบันทึกประสบการณ์ต่างๆ และความรู้ทั้งหมดของเรามาจากประสบการณ์ที่ได้รับผ่านประสาทสัมผัส แนวคิดนี้มีอิทธิพลอย่างมากต่อการพัฒนาวิทยาศาสตร์และปรัชญาในยุคต่อมา

9. ความเป็นมาเกี่ยวกับฟรานซิส เบคอน

ฟรานซิส เบคอน (เกิดเมื่อวันที่ 22 มกราคม ค.ศ. 1561 ที่ยอร์กเฮาส์ลอนดอนประเทศอังกฤษ และเสียชีวิตเมื่อวันที่ 9 เมษายน ค.ศ. 1626 ที่ลอนดอน) เป็นขุนนางผู้ครองบัลลังก์ของอังกฤษ (ค.ศ. 1618–21) เขาเป็นทนายความ นักการเมือง นักปรัชญา และผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาอังกฤษ เขาเป็นที่จดจำในด้านวรรณกรรมจากความรอบรู้ทางโลกที่เฉียบแหลมจากเรียงความไม่กี่สิบเรื่อง เป็นที่จดจำโดยนักศึกษาประวัติศาสตร์ รัฐธรรมนูญจากอำนาจของเขาในฐานะประธานรัฐสภาและในการพิจารณาคดีที่มีชื่อเสียง และ

ในฐานะ ขุนนางผู้ครองบัลลังก์ของ เจมส์ที่ 1 และในด้านปัญญา เขาอ้างว่าความรู้ทั้งหมดเป็นอำนาจของเขา และหลังจากการสำรวจของผู้ปกครอง เขาก็ได้เสนอแนวทางใหม่ๆ อย่างเร่งด่วนเพื่อให้มนุษย์สามารถสร้างอำนาจที่ถูกต้องเหนือธรรมชาติเพื่อบรรเทาทุกข์ของทรัพย์สินของเขา (วรวิทย์ วคินสรารกร. 2544: หน้า 12)

10. ฟรานซิส เบคอน ผู้บุกเบิกแนวคิดประจักษ์นิยม

ฟรานซิส เบคอน (Francis Bacon) ถือเป็นหนึ่งในนักปรัชญาที่สำคัญที่สุดคนหนึ่งในยุครีเนซองส์ และเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการปฏิวัติทางวิทยาศาสตร์ เขาเป็นที่รู้จักในฐานะผู้บุกเบิกแนวคิด ประจักษ์นิยม หรือ ประสบการณ์นิยม (Empiricism) ซึ่งเน้นการใช้ประสบการณ์และการทดลองในการแสวงหาความรู้

แนวคิดหลักของฟรานซิส เบคอน

การให้ความสำคัญกับการสังเกตและการทดลอง เบคอนเชื่อว่าความรู้ที่แท้จริงมาจากการสังเกตปรากฏการณ์ต่างๆ ในธรรมชาติอย่างละเอียดถี่ถ้วน และการทำการทดลองเพื่อทดสอบสมมติฐานต่างๆ การปฏิเสธอำนาจของอริสโตเติล เบคอนวิพากษ์วิจารณ์แนวคิดของอริสโตเติลที่เน้นการใช้เหตุผลในการหาความจริง โดยมองว่าเหตุผลเพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอในการเข้าใจธรรมชาติ การสร้างองค์ความรู้ใหม่ เบคอนเสนอให้สร้างองค์ความรู้ใหม่ที่อิงจากการสังเกตและการทดลอง แทนที่จะยึดติดกับความรู้เดิม ๆ ที่สืบทอดกันมา การใช้ "วิธีการเหนี่ยวนำ" (Inductive Method) เบคอนเสนอให้ใช้ "วิธีการเหนี่ยวนำ" ในการสร้างองค์ความรู้ โดยเริ่มจากการสังเกตปรากฏการณ์เฉพาะเจาะจง แล้วจึงสรุปเป็นกฎเกณฑ์ทั่วไป

บทบาทของเบคอนในการพัฒนาวิทยาศาสตร์

การปฏิรูปวิธีการทางวิทยาศาสตร์ เบคอนเป็นหนึ่งในผู้ริเริ่มการปฏิรูปวิธีการทางวิทยาศาสตร์ โดยเน้นให้ความสำคัญกับการสังเกต การทดลอง และการสร้างสมมติฐาน ซึ่งเป็นรากฐานของวิธีการทางวิทยาศาสตร์สมัยใหม่

การสร้างเชื่อมั่นในวิทยาศาสตร์ เบคอนช่วยสร้างความเชื่อมั่นในวิทยาศาสตร์ว่าเป็นเครื่องมือที่ทรงพลังในการเข้าใจธรรมชาติ และสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของมนุษย์ การส่งเสริมการคิดเชิงวิพากษ์ เบคอนส่งเสริมให้ผู้คนคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล และไม่ยอมรับความเชื่อที่ไม่มีหลักฐานสนับสนุน

ฟรานซิส เบคอน เป็นนักปรัชญาที่สำคัญในการปฏิวัติทางวิทยาศาสตร์ แนวคิดประจักษ์นิยมของเขาได้ปูทางให้เกิดการพัฒนาวิทยาศาสตร์สมัยใหม่ และมีอิทธิพลต่อนักคิดและนักวิทยาศาสตร์รุ่นหลังอย่างมาก การเน้นการสังเกต การทดลอง และการสร้างสมมติฐานของเบคอน ยังคงเป็นหลักการพื้นฐานที่สำคัญในกระบวนการทางวิทยาศาสตร์จนถึงปัจจุบัน

11. ความเป็นมาเกี่ยวกับเดวิด ฮิวม์

เดวิด ฮิวม์ เป็นนักปรัชญาชาวสก็อต เกิดในเอдинบะโร เมื่อวันที่ 26 เมษายน ค.ศ. 1711 ครอบครัวของเขาเป็นคนชั้นสูง แต่ฐานะไม่สู้ดีนัก ฮิวม์มีนิสัยรักการเรียนอย่างยิ่ง ได้เข้าเรียนที่มหาวิทยาลัยเอдинบะโร

ครอบครัวของเขาสนับสนุนให้เรียนกฎหมาย ตัวเขาเองไม่ชอบ เขาสนใจวิชาปรัชญาและวรรณคดีมากกว่า เขาเสียชีวิต เมื่อ ค.ศ. 1776

ประสบการณ์นิยมตามทัศนะของเดวิด ฮิวม์

ประสบการณ์คือทุกสิ่ง ฮิวม์เชื่อมั่นว่าความรู้ทั้งหมดของมนุษย์มีต้นกำเนิดมาจากประสบการณ์ที่ได้รับผ่านประสาทสัมผัสเท่านั้น ไม่ว่าจะเป็นความคิด ความเชื่อ หรือแม้แต่ความคิดที่ซับซ้อนก็ล้วนเกิดจากการรวบรวมและประมวลผลประสบการณ์เหล่านี้ (พระเฉลย จิตวิโส (บุริภักดิ์). 2562: หน้า 23)

การปฏิเสธความคิดติดตัว ฮิวม์ไม่เชื่อในแนวคิดที่ว่ามนุษย์เกิดมาพร้อมกับความคิดบางอย่าง เช่น ความคิดเกี่ยวกับพระเจ้า หรือความคิดเกี่ยวกับกฎธรรมชาติ แต่ความคิดเหล่านี้เกิดขึ้นจากการเรียนรู้และประสบการณ์ในภายหลัง

ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุเป็นผลผลิตของจิตใจ ฮิวม์โต้แย้งว่าความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่เราเข้าใจ ไม่ได้เป็นสิ่งที่อยู่ภายนอกตัวเรา แต่เป็นการเชื่อมโยงที่เกิดขึ้นในจิตใจของเราเองจากการสังเกตเหตุการณ์ซ้ำ ๆ

การปฏิเสธสารทั้งวัตถุและจิต ฮิวม์เชื่อว่าเราไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่ามีสารที่เป็นวัตถุหรือจิตที่เป็นนิรันดร์อยู่จริง สิ่งที่เราารู้คือความรู้สึกและความคิดของเราเท่านั้น

จริยศาสตร์อยู่บนพื้นฐานของอารมณ์และเหตุผล ฮิวม์เชื่อว่าการตัดสินว่าสิ่งใดดีหรือชั่วนั้นไม่ได้ขึ้นอยู่กับเหตุผลเพียงอย่างเดียว แต่ยังรวมถึงอารมณ์และความรู้สึกเห็นอกเห็นใจด้วยแนวคิดสำคัญอื่นๆ

ความรู้เชิงเดี่ยวและความรู้เชิงซ้อน ฮิวม์แบ่งความรู้ออกเป็นสองประเภท คือ ความรู้เชิงเดี่ยวที่เกิดจากประสบการณ์โดยตรง และความรู้เชิงซ้อนที่เกิดจากการรวมความรู้เชิงเดี่ยวหลายๆ อย่างเข้าด้วยกัน

การจัดกลุ่มของความคิด ความคิดต่างๆ จะเชื่อมโยงกันเป็นกลุ่มโดยอาศัยกฎ 3 ข้อ คือ กฎแห่งความคล้ายคลึงกัน กฎแห่งความใกล้เคียงกันในเวลาและอวกาศ และกฎแห่งความเป็นสาเหตุ

ความไม่แน่นอนของความรู้ ฮิวม์เชื่อว่าความรู้ของมนุษย์มีความไม่แน่นอน เพราะขึ้นอยู่กับประสบการณ์ส่วนบุคคล และเราไม่สามารถพิสูจน์ความจริงได้อย่างสมบูรณ์

การปฏิเสธความมีอยู่ของพระเจ้า จากการที่ฮิวม์ปฏิเสธความสัมพันธ์เชิงสาเหตุและสารที่เป็นนิรันดร์ ทำให้เขาไม่สามารถพิสูจน์ความมีอยู่ของพระเจ้าได้

จริยศาสตร์ที่เน้นความรู้สึกเห็นอกเห็นใจ ฮิวม์เชื่อว่าความรู้สึกเห็นอกเห็นใจเป็นพื้นฐานของการตัดสินทางจริยธรรม

เดวิด ฮิวม์ เป็นนักปรัชญาที่สำคัญคนหนึ่งที่น่าถวิลหาถึงบทบาทของประสบการณ์ในการสร้างความรู้และความเชื่อของมนุษย์ แนวคิดของเขาได้ส่งอิทธิพลต่อการพัฒนาวิชาปรัชญาและวิทยาศาสตร์มาจนถึงปัจจุบัน

12. วิเคราะห์แนวคิดประสบการณ์นิยมของ จอห์น ล็อก ฟรานซิส เบคอน และ เดวิด ฮิวม์

ประสบการณ์นิยม (Empiricism) เป็นปรัชญาที่ให้ความสำคัญกับประสบการณ์และการสังเกตเป็นหลักในการสร้างความรู้ นักปรัชญาที่สำคัญในแนวคิดนี้ได้แก่ จอห์น ล็อก, ฟรานซิส เบคอน และ เดวิด ฮิวม์ ซึ่งต่างมีส่วนสำคัญในการพัฒนานวัตกรรมทางความคิดในยุคแห่งการตรัสรู้ (Enlightenment)

จอห์น ล็อก (John Locke)

ล็อกเปรียบเทียบจิตของมนุษย์เมื่อแรกเกิดเสมือนกระดาสเปล่าที่ยังไม่มีอะไรบันทึกอยู่เลย ความรู้ ความคิด และความเชื่อต่างๆ เกิดขึ้นจากการที่เราได้รับประสบการณ์ต่างๆ เข้ามาสัมผัส แล้วนำมาประมวลผล ในจิตใจของเรา และแบ่งประสบการณ์เป็น 2 ประเภท ประสบการณ์ทางความรู้สึก และประสบการณ์ทางความคิด ความรู้มาจากประสบการณ์ ความรู้ทั้งหมดของมนุษย์ ไม่ว่าจะเป็นความคิด ความเชื่อ หรือแนวคิดที่ซับซ้อน ล้วนมาจากประสบการณ์ที่ได้รับผ่านประสาทสัมผัสทั้งสิ้น

ฟรานซิส เบคอน (Francis Bacon)

การให้ความสำคัญกับการสังเกตและการทดลอง เบคอนเชื่อว่าความรู้ที่แท้จริงมาจากการสังเกต ปรากฏการณ์ต่างๆ ในธรรมชาติอย่างละเอียดถี่ถ้วน และการทำการทดลองเพื่อทดสอบสมมติฐานต่างๆ

การปฏิเสธอำนาจของอริสโตเติล เบคอนวิพากษ์วิจารณ์แนวคิดของอริสโตเติลที่เน้นการใช้เหตุผลในการหาความจริง โดยมองว่าเหตุผลเพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอในการเข้าใจธรรมชาติ วิธีการเหนี่ยวนำ เบคอนเสนอให้ใช้ "วิธีการเหนี่ยวนำ" ในการสร้างองค์ความรู้ โดยเริ่มจากการสังเกตปรากฏการณ์เฉพาะเจาะจง แล้วจึงสรุปเป็นกฎเกณฑ์ทั่วไป

เดวิด ฮิวม์ (David Hume)

ประสบการณ์คือทุกสิ่ง ฮิวม์เชื่อมั่นว่าความรู้ทั้งหมดของมนุษย์มีต้นกำเนิดมาจากประสบการณ์ที่ได้รับผ่านประสาทสัมผัสเท่านั้น

การปฏิเสธความคิดติดตัว ฮิวม์ไม่เชื่อในแนวคิดที่ว่ามนุษย์เกิดมาพร้อมกับความคิดบางอย่าง เช่น ความคิดเกี่ยวกับพระเจ้า หรือความคิดเกี่ยวกับกฎธรรมชาติ

ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุเป็นผลผลิตของจิตใจ ฮิวม์โต้แย้งว่าความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่เราเข้าใจ ไม่ได้เป็นสิ่งที่อยู่ภายนอกตัวเรา แต่เป็นการเชื่อมโยงที่เกิดขึ้นในจิตใจของเราเองจากการสังเกตเหตุการณ์ซ้ำ ๆ

การเปรียบเทียบและวิเคราะห์ความมีอยู่ของประสบการณ์

นักปรัชญา	จุดเน้น	ความคิดสำคัญ
จอห์น ล็อก	จิตใจของมนุษย์, กระดาสเปล่า, ประสบการณ์ส่วนบุคคล	ความรู้มาจากประสบการณ์, สิทธิธรรมชาติ
ฟรานซิส เบคอน	โลกภายนอก, การสังเกตและการทดลอง, วิธีการทางวิทยาศาสตร์	การสร้างองค์ความรู้ใหม่, การปฏิรูปวิทยาศาสตร์
เดวิด ฮิวม์	ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ, ขอบเขตของความรู้	ปัญหาของการอุปนัย, ปฏิเสธความคิดติดตัว

การวิเคราะห์ความมีอยู่ ของประสบการณ์นิยมตามแนวคิดของนักปรัชญาทั้งสามท่านล้วนเป็นนักปรัชญาที่ให้ความสำคัญกับประสบการณ์ และการสังเกตในการสร้างความรู้ โดยลือคั่นนัการรับรู้และประมวลผลประสบการณ์ เบคอนเน้นการทดลองและวิธีการทางวิทยาศาสตร์ และฮิวม์เน้นการวิเคราะห์ธรรมชาติของความรู้และความเชื่อ แนวคิดของทั้งสามท่านมีความเชื่อมโยงกันอย่างชัดเจน โดยลือคั่นนัการเป็นรากฐานเบคอนนำไปพัฒนาต่อยอด และฮิวม์ก็สานต่อแนวคิดของทั้งสองท่านไปอีกขั้น แนวคิดของนักปรัชญาเหล่านี้มีอิทธิพลอย่างมากต่อ การพัฒนาความรู้ในสาขาต่างๆ เช่น วิทยาศาสตร์, ปรัชญา, จิตวิทยา, และสังคมวิทยา จนปรากฏเป็นความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และปรัชญาในยุคต่อมาจนถึงปัจจุบันนี้

บรรณานุกรม

- เจษฎา ทองรุ่งโรจน์. (2547). **พจนานุกรมปรัชญา อังกฤษ-ไทย**. กรุงเทพมหานคร: โปแดง.
- ชัยวัฒน์ อัดพัฒน์. (2555). **ญาณวิทยา (ทฤษฎีความรู้)**. นครปฐม: สาละพิมพ์ดาว.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2548). **พจนานุกรมศัพท์ทางปรัชญา ฉบับราชบัณฑิตยสถาน**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ศักดิ์โสภารการพิมพ์.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ประยุทธ์ ปยุตโต). (2559). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**. (พิมพ์ครั้งที่ 34). กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิการศึกษาเพื่อสันติภาพ.
- พระมหาจิณณมล อภิตโน. (2564). **แนวคิดประจักษ์นิยมในพุทธปรัชญาเถรวาท**. วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณ์ ปีที่ 8 ฉบับที่ 3 กรกฎาคม – กันยายน.
- บุญมี แท่นแก้ว. (2539). **จริยธรรมพุทธศาสนา. (พิมพ์ครั้งที่ 3)**. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- ศ. ศิวรักษ์. (2526). **ก้าวแรกของปรัชญาฝรั่ง**. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.
- วรวิทย์ วสันตสารกร. (2544). **ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับปรัชญาการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร : พัฒนาศึกษา.
- พระเฉลย ฐิตวิโส (บุริภักดิ์). (2562). **อิทธิพลของทฤษฎีความรู้ของเดวิด ฮิวม์ ที่มีต่อมนุษย์**. วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณ์.
- Main, Jonathan. (1980). **Francis Bacon: Empirism Scientist**. Chicago: Santa Publishing.